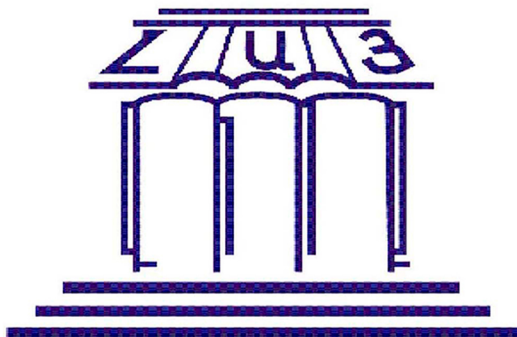

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4899

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՆՈՒ ԶԵՐԿԱՆԵՐԻ ՄԻԱՅԵ Բ.

Մ. ՏԱՄՍԱԿԻ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՅԵՎ

ՈՊՊՈԶԻՑԻԱՆ

(Հ. Կ. Կ. (Բ) XIV ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ
ԱՐՏԱՍԱՆԱԺ ՃԱՌԲ)

Թարգմ. Հ. ՏԵՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ

ԳԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐՈՎԱԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1926

3KП1

4-83

1 5 JUL 2005

14 NOV 2009

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՈՐՀ. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք:

Մ. ՏՈՄՍԿԻ

3K71
4-83

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՈՊՊՈԶԻՑԻԱՆ

(Ռ. Կ. Կ. (բ) XIV համագումարում
արձանանաժ հատր)

Թարգմ. Հ. ՏԵՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ

1003
14387

3509

1228

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1926

23 AUG 2013

4899

9897-88

Գրառեպ. № (բ) 435 Պ. № 1437. Պեհրաւ. № 369. Տիր. 3000

Պեհրաւ. IV սպարան Լեհրնականում

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՈՊՊՈԶԻՑԻԱՆ

Ընկերներ, յերբ այստեղ ճառեր հնչվեցին այն մասին, թե համագումարում կուսակցութեանը մոլորութեան մեջ գցեցին, յերբ Քաղբլուրոյի անդամների կողմից մենք հայտարարութեաններ լսեցինք այն մասին, թե Քաղբլուրոն վոչ մի քաղաքական գիծ չի ունեցել,— այդ բոլորից հետո մենք իրավունք ունենք վոչ միայն համագումարի յուրաքանչյուր մասնակցողի, այլև մեր կուսակցութեան յուրաքանչյուր անդամի համար պարզել, թե այդ բոլորն ինչպիսի պատահեց, յերբ պատահեց և ինչո՞ւ պատահեց:

Նախևառաջ յես կը պատասխանեմ այն հարցին, թե ընկ. ընկ. Զինովկը և Կամենևը յե՞րբ գտան, վոր Կենտկոմն ու նրա Քաղբլուրոն, վորի ամենից ազդեցիկ անդամներից եյին նրանք, վոչ մի քաղաքական գիծ չունեն: Յե՞րբ սկսվեցին ձևակերպվել այն տարածայնութեանները, վորոնց առթիւ, իբր թե, նրանց բերանը փակում եյին: Յե՞րբ սկսվեցին առաջին— նույնիսկ վոչ թե տարածայնութեանները,— այլ թյուրիմացութեաններ:

Նրանք սկսվեցին վերջին դիսկուսիայից շատ չանցած, նրանք ծագեցին տարբեր ըմբռումներից, նախկին ոպպոզիցիայի սխալված ընկերների նկատ-

մամբ տարբեր վերաբերմունք ունենալուց: Ճիշտ է այս, թե վոչ (նայնք տեղեկ. «ճիշտ է»):

Ճիշտ է: Դուք հիշում եք ընկեր Ստալինի այն ճառը, վոր նա Տրոցկու յեղույթի առթիվ 1925 թվի հունվարին արտասանեց Մոսկվայի կոնֆերենցիայում: Վոմանք այն կարծիքին եյին, վոր յեթե ընկ. Տրոցկին սխալվել է, ապա ուրեմն հարկածելը դեռ քիչ է, նրան պետք է խաչ հանել: Մյուսները գտնում եյին, վոր մեր կուսակցությունն այնքան էլ հարուստ չե ուշտերով, վորպեսզի յուրաքանչյուր սխալվող ընկերոջը,—իսկ մեղանում շատերն են սխալվել զանազան հարցերում,—վերջնականապես ջախջախենք, այն ժամանակ յերբ կուսակցությունն արդեն նրա սըխալն ուղղել է, փոխանակ թույլ տալու, վոր նա կրկին նորմալ աշխատանքի անցնի: Այսպիսի մոտեցումը մենք սխալ եյինք համարում: Հենց դրանից էլ ծագեց առաջին գործնական տարաձայնությունը: Բայց դրանով հարցը չփակվեց: Այդ առաջին տարաձայնությունից իսկույն ևեթ ծագեց յերկրորդ տարաձայնությունը և այն արդեն կազմակերպչական ձևերակումների ասպարեկում: Ինչով արտահայտվեց այդ տարաձայնությունը.—նրանով, վոր նախկին ուղղվողիցիայի վերաբերյալ վերոհիշյալ հարցը փոխադրվում է... Ի՞նչ եք կարծում, ռւր.—այդ հարցը տեղափոխվում է Կոմյերիտմիություն: Քաղցրություն կարծիքի դեմ, լենինիստների մեծամասնության կարծիքի դեմ դուրս է բերվում նոր ուժ՝ Կոմյերիտմիությունը: Յեվ ո՞վ է առաջին անգամ այդ հարցը մտցնում.—Կոմյերիտմիության Լենինգրադի կազմակերպությունը:

Լավ, իսկ Լենինգրադի կուսակցական կազմակեր-

պություն կողմից յեկած ընկերները, այն կազմակերպության, վորը, հասկանալի յե, ղեկավարում է և Կոմյերիտմիությանը,—գիտեն արդյոք այս մասին, թե՞ նրանք տեղեկություն չունեն. իբր յերիտասարդության արածն է այդ և իրենք դրա համար հանցավոր չեն: Ե՛, ընկերներ, թող ով ուզում է, ձեզ հավատա, բայց մենք այնքան ջահել չենք և այնքան էլ անփորձ չենք, վոր կարծենք, թե Լենինգրադում Կոմյերիտմիությունն այն աստիճան մեկուսացած, Լենինգրադի նահանգական կոմիտեից այնքան առանձնացած մի կազմակերպություն է, վոր նա կարող է իր ցանկություններն անել այն ամենը, ինչ ուզում է:

Յեվ ահա յես հարց եմ տալիս համագումարին.— Ճիշտ են արդյոք ներկուսակցական տարաձայնությունների և գործնական հարցերի շուրջը ծագած ընդհարումների վերացման համար գործադրվող այս մեթոդները: Այս հարցում ընկերները փոքրամասնություն կազմեցին: Յեվ ի՞նչ—միթե այդ փոքրամասնությունն ու մեծամասնությունը կազմվեց յերկու ֆրակցիաներից, վորոնք սկզբունքային հարցերում տարակարծիք եյին:

Թույլ տվեք ձեզ հիշեցնել, վոր անցյալ համագումարում մենք աշխատում եյինք միասին, ձեռք-ձեռքի տված, մեզ համագումարի անդամ ընտրեցին՝ հիմք ընդունելով միևնույն պլատֆորման, վերջապես զիսկուսսիայի ժամանակ մենք բոլորս մարտնչում եյինք ձեռք-ձեռքի տված: Ապա ուրեմն, հարց եմ տալիս, վորտեղից ծագեց տարաձայնությունների վերացման այսպիսի մեթոդը: Բանից դուրս է գալիս, վոր բավական եր՝ միայն առաջին գործնական հարցի

առթիվ փոքրամասնութիւն կազմվեր, վորպեսզի ան-
միջապէս Կենտկոմից այդ հարցը բարեխղճորեն փո-
խադրվեր... Ի՞նչ էք կարծում, ռւս—Գերագույն Ինս-
տանցիան—Կոմյերիտմիութեան Կենտկոմը: Կուսակ-
ցութեան Կենտկոմի դեմ ստեղծվում է նոր ֆրոնտ—
Կոմյերիտմիութիւնը: Կոմյերիտմիութիւնը հակա-
դրվում է Կենտկոմին: Այդ մեզ դուր չեկավ, ընկեր-
ներ: Յեւ կարծում եմ՝ այդ ձեզ ևս դուր չի գա:

(Բուռն ծափահարություններ):

Բայց մենք, իսկապէս ասած, այստեղ ի՞նչ ա-
րինք: Ամուր խփեցի՞նք վորեւ մեկի ձեռքերին, վոր-
պեսզի զսպեյինք նրան: Կապեցի՞նք, կաշկանդեցի՞նք
վորեւ մեկին: Մենք ամենից բարձր գնահատեցինք
լենինիստների շարքերում գոյութիւն ունեցող միու-
թիւնը: Յեւ մենք, գուցէ և սխալ կերպով, դատա-
պարտեցինք յերիտասարդութեանը, յերեխաներին թա-
կեցինք և այնպէս ձևացրինք, վոր իբր մենք այլևս
վոչինչ չենք նկատում: Ուրիշ խոսքով, կարծես մենք
ասացինք. քաջէք ձեր ձեռքերը, մենք ամեն ինչ տես-
նում ենք, ավելի զգույշ յիշէք վորորաններում (ПО-
ВОРОТЫ):

Այժմ տարաձայնութիւնների հետագա զարգաց-
ման մասին. գոյութիւն ունեյի՞ն նրանք 14-րդ կոն-
ֆերենցիայից առաջ: Այո, գոյութիւն ունեյին: Ի՞նչն
եր տարաձայնութիւնների ելութիւնը: Վճի կետին
եյին վերաբերում տարաձայնութիւնները: Յերը մենք
բանաձև եյինք մշակում հանդես յեկա՞վ արդոք ընկ-
կամենը և հայտարարեց, թե՛ «Դրանով դուք զիջում
եք անում կուլակին»: Յեւ միթե այդ մասին մենք
կըվիճեյինք: Վոչ, մենք վիճում եյինք այն հարցի

մասին, վորն այժմ, կարծես, ամենահիմնականը չէ:
Մենք վիճում եյինք այն մասին, թե հնարավո՞ր և
արդոք սոցիալիզմի կառուցումը մի յերկրում: Ահա
թե ինչի մասին եյինք վիճում Քաղրյուրոյում: Ճիշտ
է այս, թե վոչ, ճիշտ է: Այս բոլորը փաստեր են,
սրանցից վոչ վոք չի կարող խուսափել: Իսկ նույն
այդ 14-րդ կոնֆերենցիայում արդոք վե՞ճ ծագեց այն
մասին, թե հարկավոր է այս կամ այն ուղղումը մըտ-
ցնել: Հանդես յեկա՞վ արդոք ընկեր Կամենը, կամ
ընկ. Զինովը, և արդոք նրանք կուսակցութեանը
նախագգուշացրի՞ն թեքումների վտանգից: Վոչ, այդ-
պիսի յեկույթ տեղի չի ունեցել: Այս փաստը պետք է
արձանագրել: Ինչո՞ւ, ընկեր Կամեն, դուք այն ժա-
մանակ չասացիք, վոր այս բանաձևը մի զիջում է կու-
լակին: Ինչո՞ւ դուք և ընկեր Զինովը, մինչև հարա-
կից ձեր զեկուցումով հանդես գալը, յերգվում եյիք,
վոր հավատարիմ եք 14-րդ կուսկոնֆերենցիայի բա-
նաձևին: Ինչո՞ւ համար: Այդպիսով ո՞վ էր մոլորու-
թեան մեջ գցում կուսակցութեանը—նրանք արդոք,
ովքեր Լենինգրադի կազմակերպութեան կողմից հա-
մագումար յեկան իրանց համար պաշտպանութեան
վահան դարձնելով հետեյալ լողունգները. «մենք կողմ-
նակից ենք 14-րդ կոնֆերենցիայի բանաձևին, մենք
կողմնակից ենք Կենտկոմի գծին», իսկ հետո հանդես
յեկան հարակից զեկուցումով, թե՛ նրանք, ովքեր վոչ
միայն 14-րդ կուսկոնֆերենցիայի բանաձևը հանցին,
այլև իրանց պարտականութիւնն են համարում այդ
բանաձևը կյանքում կիրառել, վորի մասին վկայում է
ընկեր Մոլոտովի հանձնաժողովի աշխատանքը: Դուք
ինչպէս վարվեցիք այս դեպքում: Ձեզնից վորեւ

մեկն արդյոք արագացրեց այդ հանձնաժողովի աշխատանքը: Ընկեր Ձինովներ, ընկեր Կամեններ, կամ Քաղբյուրոյի անդամներից մեկն ու մեկը հաստատեցին արդյոք, վոր ընկեր Մուրտովի հանձնաժողովը շատ յերկար ե աշխատում, սխալ ե աշխատում: Վոչ վոր այդպիսի հայտարարութունն չարավ:

«Հարստացե՛ք» լողունգը հրապարակ նետվեց 14-րդ կուսկոնֆերենցիայից առաջ: Դրանից հետո, 14-րդ կոնֆերենցիան, վորի հեղինակութունը Բուխարինի խոսքերից ավելի բարձր ե, իր խոսքն ասաց այս հարցի մասին, բանաձև հանեց, վորը վոչ մի կասկածի ու մեկնաբանության տեղիք չի տալիս: Ընկ. Բուխարինի լողունգը այդպիսով արդյոք վարկաբեկվեց 14-րդ կուսակցական կոնֆերենցիայի կողմից: Այո, վարկաբեկվեց:

Արդյոք ճիշտ չե՞ր լինի, յեթե ընկ. Ձինովներ ե Կամեններ գային ե ասեյին, մենք պահանջում ենք, վոր Կենտրոնական Կոմիտեն այդ լողունգը վերացնի, թեև նա պաշտոնապես վերացված ե Քարտուղարության կողմից: Ընկեր Յարոսլավսկին յերեկ այստեղ հրապարակեց Կենտրոնական Կոմիտեյի վորոշումը: Ձեզ այնպես թվաց, թե մենք բավականաչափ վճռականորեն չվարկեցինք ընկ. Բուխարինի հետ: Դուք կամենում եյիք վոչ թե լողունգը վարկաբեկել, այլ Բուխարինին: Ահա թե դուք ինչ եյիք ուզում (Չայնեք. «Ճիշտ ե»): Իսկ մենք այդ չեյինք ցանկանում: Մենք կասկածել սկսեցինք, տեսնելով, վոր այն մարդիկ, վորոնք սկզբում պահանջում եյին խաչել մեկին (իսկ մենք, ինչպես ես արդեն մատնանշեցի, ասում եյինք. միշտպեք խաչ հանել, սխալվել ե,—սխալի համար մենք

հարվածում ենք, չենք խնայում, բայց ինչո՞ւ անպայման խաչենք), — դրանից հետո, հանկարծ նույն ձևով Բուխարինի վրա յեն հարձակվում:

Սակայն ավելի ճիշտ կըլիներ, յեթե նրանք ասեյին.—մենք պահանջում ենք այս, մինք պահանջում ենք այն, մենք ձեզ հետ համաձայն չենք, հարցը յեկեք փոխադրենք Կենտրոնական Կոմիտեն—Գերագույն Ինստանցիան, թող նա իր կարծիքը հայտնի կատարվե՞լ ե այդ: Վոչ, չի կատարվել: Իսկ ի՞նչ ե կատարվել դրա փոխարեն: Դրա փոխարեն Լենինգրադի կազմակերպության մասին սկսեցին զանազան լուրեր տարածել: Իսկ միթե մենք չգիտենք, թե այդ ինչպես ե կատարվում: Միթե մենք արդեն չենք տեսել այդպիսի որինակներ: Նախ շշուկներով կասկածանք սերմանի՞ր, ապա վստահութունը խախտի՞ր, ապա վրդովմունք առաջ բեր, իսկ այնուհետև, համեցե՛ք—հարակից զեկուցումը պատրաստ ե (Մափահաբուրյուններ):

14-րդ կուսկոնֆերենցիայից հետո մեր կացութունն ի՞նչ փոփոխության ե յենթարկվել: Կատարվե՞լ ե արդյոք վորեւե խոշոր քաղաքական բեկում, ի՞նչ նոր բան ե տվել մեզ կյանքը 14-րդ կոնֆերենցիայի ե հոկտեմբերյան պլենումի միջանկյալ ժամանակամիջոցում: Յես հարց եմ տալիս. վո՞րն ե այդ հսկայական բեկումը, վոր 14-րդ կոնֆերենցիայի ե հոկտեմբերյան պլենումի միջանկյալ ժամանակամիջոցում տեղի յե ունեցել յերկրի քաղաքականության ե եկանումիկայի ասպարեզում:

Այնուամենայնիվ, մի ինչ-վոր բան մենք կարողում ենք ընկ. Ձինովսկի դրվածքներում: Նա հոգված ե լույս ընծայում այն ըրպեյին, յերբ Քաղբյուրոյի

անդամներէից վոչ մեկը չկա: Ինչո՞վ ե սկսվում նրա «Դա-
րաշրջանի փիլիսոփայութիւն» բրոշյուրի սկզբնական-
բնագիրը: Նրանով, վոր յերկիրը թեակոխում ե մի ինչ-
վոր նոր շրջան: Յեա անգիր հիշում եմ. «Համարյա ֆի-
զիքապես լսվում են պատմութիւն քայլերը... Վերջա-
նում ե մի գլուխը, սկսվում ե մի ուրիշ գլուխ»: Ահա
այս բանը ընկ. Զինովկը գրում ե ե, այնպես, հարևան-
ցիորեն, ասում ե ընկ. Մոլոտովին. «Դուք չե՞ք առաք-
կում, յես այսպիսի բան եմ գրելու ե գետեղելու լրա-
գրում»: Յեվ այդ նրանից հետո, յերբ մենք ցանկու-
թիւն հայտնեցինք, վոր Քաղբյուրոյի պատասխանա-
տուներեկայացուցիչների պատասխանատու յեղութիւնների
մասին, այս կամ այն ձևով, տեղեկութիւն տրվի Քաղ-
բյուրոյի մյուս անդամներին: Յես հարցնում եմ ձեզ-
արդո՞ք ի՞նչ կասե՞յիք դուք, տեղերում աշխատողներդ,
յեթե ստանայիք այդպիսի մի հոգված, վոչ Կանտորի,
վոչ Բոգուշևսկու հոգվածը, այլ Զինովկի հոգվածն այն-
պիսի արտահայտութիւններով, ինչպես՝ «Լսվում են
պատմութիւն քայլերը»: Նա լսում ե պատմութիւն
քայլերը, իսկ մենք, Քաղբյուրոյի անդամներս, նստել
է՞նք նրա կողքին ե վոչինչ չենք լսում (ծիծաղ, ծափա-
հարութիւններ): Լսւմ. յեթե դու լսում ես, մենք իրա-
վունք ունենք քեզ հարցնելու.— ի՞նչ ես լսում, ասա
(ընդհանուր ծիծաղ, ծափահարութիւններ): Տեսնենք, թե
նա ինչ ե լսել: Ի՞նչ ե կատարվել: Բանից դուրս ե գալիս,
վոր Ուսարյալովը Խարբին քաղաքում մի գիրք ե գրեւ
(ծիծաղ, ծափահարութիւններ). ահա այստեղից մի ամ-
բողջ «փիլիսոփայութիւն», վոչ միայն սոսկ փիլիսո-
փայութիւն, այլ «գարաշրջանի փիլիսոփայութիւն»
(ընդհանուր ծիծաղ, ծափահարութիւններ): Յեվ այնու-

հետեւ ընկ. Զինովկը պատմում ե. վոչ, պարոն Ուս-
արյալով, դուք լավ չեք հասկանում մեր ժողովրդին:
Յեվ ահա,—գրում ե Զինովկը.—դուք ուզո՞ւմ եք իմա-
նալ, թե մեր ժողովուրդն ինչի մասին ե մտածում: Ընկ.
Զինովկը հաճախ գործ ե ածում հետեւյալ ասացվածքը.
յեթե ուզում ես իմանալ՝ ինչի մասին ե մտածում ժո-
ղովուրդը, պետք ե ականջդ գետնին դնես: Ըստ յերե-
վոյթին նա իր ականջը դրել ե գետնին (ծիծաղ) ե
լավ ե իմանում, թե ինչ ե մտածում մեր ժողովուրդը.
վո՞րն ե ժողովրդի այդ մտածմունքների գլխավոր, հիմ-
նական իդյան: Ինչպես յերևում ե—հավասարութիւնն
ե: Յես հարց կըտամ ձեզ, տեղերում աշխատող ընկեր-
ներ. այդ լոգունգը, այն ձևով, ինչպես ընկ. Զինով-
կեվն ե առաջադրում (վոչ թե իր ամբողջ ծավալով, ինչ-
պես հավասարութիւն հարցն Իլյիչն ե դնում, ինչպես
մեր ամբողջ կուսակցութիւնն ե դնում, յերբ ասում ե,
վոր մեր աշխատանքի ամեն մի որը, ամեն մի ժամն
այն ճանապարհն ե, վորը տանում ե դեպի լիակատար
հավասարութիւն, յերբ, յենթադրվում ե, այլևս չեն լինե-
լու դասակարգեր, դասակարգերի ներհակութիւններ,
յերբ չի լինի վարձու աշխատանք,—կրկնում եմ, վոչ
այս ձևով վերցրած, այլ միայն մեր տվյալ շրջանի, Նեպի
շրջանի պայմանների տեսակետից մոտենալով այդ հար-
ցին),—հավասարութիւն այդ լոգունգը, այդպես ընդ-
հանուր ձևով վերցրած, կարո՞ղ ե արդո՞ք նպաստել,
վոր մեր կուսակցութիւնն իր աշխատանքների համար
ավելի ճիշտ ուղիներ գծի: Վոչ, չի կարող նպաստել:

Մեր պայմաններում ի՞նչ բան ե հավասարութիւն
ցանկութիւնը: Յեթե այդպիսի ցանկութիւն գոյու-

թյուն ունի, ապա ովքեր են այդ ցանկությունն ունեցողները: Նախ և առաջ, այդպիսի ցանկություն կա գյուղի ներսում, գյուղացության առանձին խմբերի մեջ: Չքավորն ունի՞ այդպիսի ցանկություն: Չքավորը, հասկանալի չե, կասի. յես հավասարություն եմ ուզում, յեկեք բաժանենք: Կուլակը, նույնպես, հավասարություն ե ուզում, միայն ուրիշ մտքով. — նա ուզում ե քաղաքական հավասարություն ունենալ, ինչպես բանվորները: Կարող եք դուք նրան այդպիսի հավասարություն տալ: Վոչ, չեք կարող:

Բանվորները ևս հավասարության ցանկություն ունեն: Որինակ՝ ցածր վորակի բանվորներն ուզում են հավասար լինել ավելի վորակյալ բանվորներին, վորոնք ավելի լավ վարձատրություն են ստանում. նրանք աշխատավարձի հավելում են ուզում՝ վորակյալ բանվորներին հավասար:

Այդ լոզունգը կուսակցությանը ի՞նչ որի են տալիս յես ցույց տալիս, ի՞նչ ուղղություն ե տալիս կուսակցության գծին—ճիշտ, թե՞ սխալ (Չայնեթ Տեղերից «Սխալ»): Այո, ընկերներ, սխալ:

Այդ դեպքում արդյոք ճիշտ վարվեցին ընկ. Մոլոտովը և մյուս ընկերները, վորսնք ընկ. Զինովիին խորհուրդ տվին այդ ձևով հողված չապել: Ծիշտ վարվեցին, ի հարկե: Նրանք ուղղումներ մտցրին «Պատմության քայլերի», հավասարության հարցում, լրացում արին միջակի հարցում: Նրանց մտքած այդ ուղղումները ճիշտ են: Անկասկած ճիշտ են: Այդ նրանք բերում են վորպես խոշորագույն տարածայնություններից մեկը. — իբր մենք ճնշում ենք, գործողության ազատություն չենք տալիս: Բայց անա և մի այսպիսի

մեթոդ. «Թանկագին առաջնորդներից» վորեն մեկը նստած իր առանձնասենյակում վորեն բան ե լսում, իր պաշտոնակից ընկերներին նա վոչինչ չի ասում, այլ ուղղակի դիմում ե կուսակցությանը, հրապարակ ե նետում չստուգված, քննության չենթարկված լոզունգ, — և այդ կոչվում ե կոլլեգիալ աշխատանք: Վոչ, այդ կոլլեգիալ աշխատանք չե: Այդ մի փորձ ե, ցանկություն ե, ձգտումս ե աշխատել առանց կոլլեգիայի, զանցառնելով կոլլեգիային, առանց խորհրդակցելուն նրա հետ: Յեվ անա թե ինչպիսի արդյունքներ են ստացվում:

«Դարաշրջանի փիլիսոփայություն»-ը լույս տեսնելուց հետո հաջաբերությունները սրվում են ընկ. Կամենսկի հողվածի և ճառի առթիվ արված ուղղումների պատճառով: Իսկ յես կասեմ. ուղղումներ արված են, բայց փոքր չափով, հարկավոր եր ավելի լավ և խոր ուղղումներ անել մասնավորապես այն հարցի վերաբերմամբ, թե բանվորները ձեռնարկությունների վաստակից բաժին պետք ե ստանան: Ծիշտ ե, արդյոք այդ լոզունգը, վորն ընկ. Կամենսկը բացատրում ե մի ինչ-վոր յերեխայական ձևով. յես, ասում ե նա, «ընդհանրապես» եմ ասել, իմ միտքն եմ արտահայտել: Ընկեր Կամենսկ, ձեր խոսքերն ավելի մեծ ուշադրությամբ են լսում, քան ընկ. Բոգուշևսկու խոսքերը: Հասկացեք, վոր տեղերում ձեր խոսքերն իսկույն ևեթ գործնական մտքով են հասկանում: Յես կամ ընկ. Կալինինը կարող ենք ձեր ճառը հարեանցորեն կարդալ, բայց տեղերում ձեր ճառը կարդում են տող-ատող: Ձեր ճառը կարդում ե դազգյահի բանվորը և հասկանում ե իրեն հատուկ գործնական ձևով: Ի՞նչ ե, այս լոզունգն ընկ.

Կամեններ իրենց ե հնարել, թե մեկից լսել եւ Այս, ընկերներ, Կամեններ լսել եւ Կա արդյոք այդպիսի ձեզ տուաւ: Կա: Ո՞վ ունի այդպիսի ձգտում—բանվոր դասակարգը, վորպես դասակարգ, թե բանվորների առանձին կատեգորիաները. Բանվորների վեր կատեգորիաներն ունեն այդ ձգտումը: Նրանք, ովքեր աշխատում են ոգտարեր արտադրական ձեռնարկություններում: Իսկ Դոնբասի բանվորներն այդպիսի մտքեր ունեն: Վոն, այստեղ ոգուտի մասի չեն մտածում: Ծիշտ ե, արդյոք, այդ լողունը, մինչև իսկ իբրև դիակուսիոն լողունը: Վոն, ճիշտ չեն: Ապա ինչո՞ւ ընկ. Կամեններից մենք չենք պահանջում, վորպեսզի նա բարձրանա այս ամբիոնը, կամ ուրիշ վորեւ ամբիոն, կամ հանդես գա լրագրում ե հրապարակով ասի.— յես սխալ լողուն գա առաջադրեցի, առանց խորհրդակցելու իմ պաշտոնակիցների հետ, ե այդ սխալ եր արդյոք: Յես առաջին անգամն եմ շոշափում այս հարցը: Ապա ինչո՞ւ «Հարստացե՛ք» լողունգի առթիվ հարկավոր յեղավ, վոր ընկ. Բուխարինն այդ լողունը վոն միայն յետ վերցընի, այլ ե ուրանա, յերեք անգամ ուրանա, ինչպես Պետրոսը Քրիստոսին (ծիծաղ): Կայացավ քարտուղարության վորոշումը ե ընկ. Բուխարինն այդ լողունգից մի անգամ ել Մոսկվայի կոնֆերենցիայում հրաժարվեց, մի անգամ ել—համագումարում,—բայց ե այնպես ամբողջ խաղը շարունակվում ե այդ լողունգի շուրջը, այդ բառի շուրջը: Ծիշտ ե արդյոք այդ, վոն, սխալ ե:

Իսկ այդ բոլորին ի՞նչ ե հաջորդում: Սրան հաջորդում ե Կենտկոմի հոկտեմբերյան պլենումը: Այդ պլենումում մենք բանաձև ենք ընդունում միաձայն:

Յես պնդում եմ, վոր վոն ընկ. Զինովկը, վոն ընկ. Կամեններ ե վոն ել մի ուրիշը չեն ժխտի այն փաստը, վոր ընկ. Մոլոտովի առաջադրած բանաձևի մեջ իրենք վոն մի փոփոխություն չմտցրին: Այս փաստ ե, թե վոն: Փաստ ե Սերգ. վոն ե այստեղ կուլակի ե գյուղում տեղի ունեցող դասակարգային պայքարի քողարկումը: Վոն ե այստեղ կուլակային թեքումը հայն:

14-րդ կոնկոնֆերենցիայի բանաձևից հետո ե Կենտկոմի հոկտեմբերյան պլենումի՝ չքավորության վերաբերյալ բանաձևից հետո, ձեզ համար արդյոք պարզ ե, թե կուսակցությունը գյուղի վերաբերմամբ ինչ քաղաքականություն ե վարում: Պարզ ե: Բայց ահա, ինչպես յերևում ե, այդ քաղաքականությունը բոլորի համար պարզ չե: Հարկ յեղավ, վոր վոնանց համար նորից լուսաբանվի այդ քաղաքականությունը: Յեմ ահա լույս ե տեսնում «Կապույտ թղթապանակ»-ը*), ինչպես նա այժմ կոչվում ե: Այդ թղթապանակի յերեսին գրված ե.— «Նյութեր կուսակցության՝ գյուղի վերաբերյալ դասակարգային քաղաքականության հարցի մասին, վորոնք հրապարակված են կուսակցական մամուլում, սկսած 14-րդ կոնկոնֆերենցիայից մինչև Կենտկոմի հոկտեմբերյան պլենումը»: Այդ թղթապանակը լույս ե տեսել Հոկտեմբերյան պլենումից հետո: Նրա առաջին մասի բովանդակությունը հետևյալն ե.— «Բուխարինի, Սլեպկովի, Բոգուշևսկու ե ուրիշների դիրքը» (արտատպված ե գրամեքենայով): Այստեղ ե Բուխարինի հոդվածը «Հարստացե՛ք» լողունգով. այստեղ են Սլեպկովի, Բոգուշևսկու, Կանտորի ե ուրիշների հոդվածները: Ահա այդ հոդվածներն արտատպ-

*) Синяя папка.

ված են և նրանց կցված են այնպիսի փոքրիկ անլեզալ ծանոթություններ, ինչպես, որինակ.—«այստեղ տպված Բուխարինի յերկու հոգվածները նրա ճառերն են, վոր նա արտասանել է Մոսկվայի կազմակերպության ակտիվ աշխատակիցների ժողովում»։ Այս, ինչպես տեսնում եք, խիստ գաղտնի մի փաստաթուղթ է։ Այնուհետև առանձին թղթի կտորի վրա գրած ու կպցրած է հետևյալ փոքրիկ ծանոթությունը.

«Այստեղ Բուխարինը ժխտում է Լենինին, պատասխանը տվել է Զինովևն իր «Լենինիզմ» գրքի այն գլխում, վորի վերնագիրն է. «Հնարավոր է արդյոք, վոր սոցիալիզմը վերջնական հաղթություն տանի մի յերկրում»։

«Դիալեկտիկայի կատարյալ բացակայություն։ Կոոպերացիան գնում է սոցիալիստական ուղիով և տալիս մանր բուրժուական տարրեր։ Սրանք են կոոպերացիայի աշխատանքի դժվարությունները»։

Բոլոր ծանոթությունները յես չեմ կարդա։ Մի ծանոթություն գետնի վրա է մինչև իսկ Լենինից բերված ցիտատի հանդեպ։ Նրա դիմաց կպցրած է այսպիսի մի ծանոթություն.—«Կուլակի դերի կոծկումը»։

Ո՞վ է «Կապույտ թղթապանակի» հեղինակը։ Լենինգրադի Կոմյերիտովությունը։ Ո՞ւմ է ուղղված։ Ռաջոնական կոմիտեներին՝ 30—40 որինակով։ Ահա թե Կոմյերիտովությունը Լենինգրադին ինչպես է իրազեկ դարձնում, թե կուսակցությունը գյուղում ինչ քաղաքականություն է վարում Կենտկոմի հոկտեմբերյան պլենումից հետո։ Ծիշոտ է այս։ Վոչ, սխալ է։

Ընկ. Կուլիկինը Լենինգրադի համագումարում այդ բանը բացատրեց շատ հասարակ ձևով. թող նա այս

համագումարում ևս այնպես բացատրի.—«Դե մեր տրդերքը ջահել են, արտատպել են, դրամ են հավաքել և դարկել են ծանոթացնելու համար»։ Մենք գիտենք, թե ինչ է նշանակում այդ «ծանոթացնելը»։ Ահա ձեզ «Ինֆորմացիա այն մասին, թե կուսակցությունը գյուղի վերաբերմամբ դասակարգային ինչ քաղաքականություն ունի»,—ինֆորմացիա, վոր արվում է Բոգուշևսկու, Կանտորի, Սլեպկովի հոգվածներով։ Ի՞նչ են նշանակում այս։ Այս նշանակում է սխալներն ուղղել։ Դուք սխալ եք վարվում, վոր յերիտասարդության այդ հոգվածներով եք սովորեցնում։ Ինչո՞ւ համար եք դուք այդ անում,—հարցնում եմ ձեզ։ Այդ նշանակում է, վոր յեթե մինչև այժմ դուք քչփչում եյիք կասկածանք սերմանելու համար, այժմ արդեն անցնում եք վստահությունը խախտելու գործին։ Ո՞ւմ վստահությունը։ Կենտկոմի իհարկե և վոչ թե Սլեպկովի, կամ Բոգուշևսկու։

Մենք տեսնում ենք այդպիսի գործիքների կիրառումը, վորոնք վտանգավոր են, վնասակար են թե նրա համար, ով իր ձեռքն է վերցնում այդ գործիքները և թե ամբողջ կուսակցության համար,—այնպիսի գործիքների կիրառում, ինչպես Կոմյերիտովությունը Լենինյան Կենտկոմին և նրա Լենինյան խումբակին հակադրելու փորձը, մենք տեսնում ենք կապույտ թղթապանակներ, մենք տեսնում ենք, վոր փորձեր են արվում Կոմյերիտովության Լենինգրադի կոնֆերենցիան համառուսական կոնֆերենցիա դարձնելու։ Այդպիսի բան յեղի է, թե ինչ է, Յեղել է։ Թե, դուք Կրկին կասեք, վոր այդպիսի գործիքներ յե յեղել, յերբ արդեն հաստատված են, վոր տասնութին, թե քսան հե-

1003
14387

487-87

ռազիր ե ուղարկված կազմակերպութիւններին, մինչև իսկ Ուղբեկատանի կազմակերպութիւնը: Այդ հեռագրերի բովանդակութիւնն է.— Յեկեք մեր համագումարը: Կենտկոմում տեղի ունեցած տարաձայնութիւններից հետո, մենք կրկին անգամ նրանց բռնեցինք, մենք ասացինք, վոր հարկավոր չի ունցնել այդ խառնակչութիւնը (СМЛОКА), չի կարելի Կոմյերիտմիութեան Լենինգրադի կոնֆերենցիան դարձնել համառուսական կոնֆերենցիա, չի կարելի Լենինգրադը պայքարի կենտրոն դարձնել: Յեվ ի՞նչ դեմ: Դուք կարծում եք՝ մենք չենք հասկանում, թե ի՞նչ դեմ: Մենք միայն ցույց ենք տալիս, թե չենք հասկանում:

Բայց ընդունում ենք, վոր Կոմյերիտմիութիւնը սխալվել է: Հարկավոր եր խստորեն՝ բայլչեկորեն անել այն, ինչ վոր պետք է անել այս բոլորիս: Իսկ մենք ի՞նչ ենք անում: Մենք նորից վտանգավոր դնւք խլում ենք, ինչպես յերեսայի ձեռքից, և՛ ասում ենք.— այդպես չի կարելի, մենք նկատում ենք. ցած դրեք, հարկավոր չե (ծիծաղ):

Ահա վասիկ, «կազմակերպչական ճնշման այն դաժան միջոցները, վոր Քաղբյուրոյի մեծամասնութիւնը գործ եր դնում փոքրամասնութեան վերաբերմամբ (ծափահարութիւններ): Այս ի՞նչ է ցույց տալիս, վոր մենք մեղմ ենք վարվում: Յեթե կա մի բան, վորի համար կարելի չէ մեղ կշտամբել, այդ մեր մեղմութիւնն է (Ձայներ. «Ծիշտ ե», Ծափահարութիւններ): Ամբողջ ժամանակ մենք զբաղված եյինք նրանց հետ, ինչպես մի յերեսայի հետ, վորը դանակ է վերցրել իր ձեռքը:

Արդ, կուսակցական Լենինյան միասնակոնու-

թեան տեսակետից, ճիշտ վարվեցինք մենք արդյոք: Այո, ճիշտ վարվեցինք, վորովհետև մենք հետապնդում եյինք միմիայն մի նպատակ—միասնականութիւն պահպանել, ինչ կերպ ել վոր լինի:

Տեսեք, ձեր փոքրիկ սխալները մեր աչքից չեն խուսափի, նրանք մեզնից չեն կարող թաքնվել, վորովհետև յերբ այստեղ խոսում են Լենինիստների մասին, չե՞ վոր, ընկերներ, մենք նույնպես Լենինիստներ ենք, Լենինից վորոշ բան սովորել ենք և քիչ անգամ չենք հարվածներ ստացել նրանից, ինչպես բոլոր մյուսները և մենք գիտենք, թե ինչից են սկսվում նման վտանգավոր բաները: Սակայն մենք պաշտպանում եյինք Լենինիստների միասնականութիւնը, մենք չեյինք ուզում բորբոքել տարաձայնութիւնները, վճռանգավոր գործիքները խլեցինք ու մի կողմ գրինք, ու՞մ ձեռքին գտնվում եյին այդ գործիքները, նրանց վզակոթին խփեցինք, իսկ այդ գործիքները տվո՞ղնք ի վերաբերմամբ ձեռքերինք, թե իբր չենք նկատում:

Այնուհետև, ահա, գալիս է ընկ. Զինովկի խմբակը (КРУЖОК), Լենինգրադի ամենաբարձր տիպի խմբակը, վոր ինքը Զինովկն եր ղեկավարում: Այս բանից հետո յերբ Լենինգրադցի ընկերներին մենք ակնարկ արինք, թե նման խմբակի գոյութիւնը միանգամայն անհարմար է,— խմբակ, վորի ժողովներին հրավիրվում եյին հատուկ ցուցակներով, հատուկ լիազորների միջոցով,— և նրանց ասացինք, վոր հարկավոր է ցրել այդ խմբակը, նրանք համաձայնեցին և խմբակը ցրվեց:

Ձալուցկին այստեղ ամբիոն բարձրացավ և խոսեց այն մասին, թե ինքն ինչ լավ տղա յե՛ր Ով չի

մի լավ գղեցկինք՝
Կասկածանքի անվստահության սերմեր ցանվել են, արդյոք։ Այո, ցանվել են։ Սխալներ չեղել են։ Այո, չեղել են։ Կազմակերպչական փորձեր չեղել են այդ սխալները հիմնավորելու համար։ Այո, չեղել են։ Կենտկոմը դրա համար հարվածեց։ Փաստ է, վոր չհարվածեց. այդ մի փաստ է, վորից անհնար է խուսափել։ Յեւ յերբ գործը հասավ այն բանին, վոր Ձալուցկին — Լենինգրադի կազմակերպության քարտուղարը, — վոր հարկնետում, — վոր թե մի բաժակ թեյի վրա այլ գորկաբինետում, — վոր թե մի մոտ ժամանած ընկերոջը ծի ժամանակ, — սկսում է իր մոտ ժամանած ընկերոջը պատմել այն մասին, թե Կենտկոմը վերածնվում է, — Պյոտրն, արդարանում է։ Այնպես է դուքս գալիս, վոր, իբր, նա խոսել է վոր թե ընդհանրապես Կենտկոմի դեմ, այլ միայն Ստալինի դեմ, Մոլոտովի դեմ, Բուխարինայլ միայն Ստալինի դեմ, Մոլոտովի դեմ, Բուխարինայլ դեմ է այն։ Ինչպես առածն ասում է. «Ելը չէ, նի դեմ է այն։ Ինչպես առածն ասում է. — «Մենք դեմ պուչն է» (ծիծաղ)։ Նրանք ասում են. — «Մենք դեմ ենք, իբր, վոր թե Կենտկոմին, այլ անվանական Կենտկոմին։ Կենտկոմի անդամներն, իբր, Լենինյան ռեյսերից իջել, կուլակային թեքում են ցույց տվել, այլ պիտու մենք կըհանգենք տերմիդորին»։ Այն բանից

բություններն այն ժամանակ ինչպես կանցնին Լենին-
գրադի կազմակերպություններում (Չայնեւ. «Ճիշտ ե»:
ձափանաւորյուններ):

Այն ժամանակ դուք հազել եյիք Կենտկոմի՝
պաշտպանողական գուշնը և համագումարի անդամ
ընտրվեցե՞ք՝ «Ի հարկե, մենք Կենտկոմի կողմնակից
ենք» լողունգի շնորհիվ:

Յես ինձ թույլ եմ տալիս յերկու խոսքով շոյա-
փել Կենտկոմի վորոշումը Լենինգրադի կազմակեր-
պության մասին, վորը տպված է լրագրում: Այդ վո-
րոշումը Լենինգրադցիները համարում են գերազանցա-
պես սխալ: Գործը լավում եր Կազմբյուրոյում: Չա-
լուցկին թույլ զեկուցում տվեց: Ընկ. Լենինգրադցի-
ներ, ճիշտ է այս, թե՛ վոչ: Այս, թույլ զեկուցում տը-
վեց Չալուցկին: Դրանից հետո, յերբ զեկուցման և
ունեցած տվյալների հիման վրա Կազմբյուրոն իր
վորոշումը հանեց, կայացավ Քարտուղարության նիս-
տը Լենինգրադցիների մասնակցությամբ: Յեւ լ՞նչ ա-
սացին այդտեղ Լենինգրադցիները: Նրանք ասացին.—
Մենք այնպիսի տպավորություն ստացանք, վոր
Չալուցկին չկարողացավ զեկուցում տալ. չկարողա-
ցավ ասել ինչ հարկավոր եր, նա այն թվերը չբե-
րեց, վոր պետք եր, մեր ձեռքի տակ ուրիշ թվեր
կան եայլն: Ահա, թե նրանք ինչ ասացին քարտու-
ղարի մասին.—մենք շատ լավ քարտուղար ունենք,
սակայն յերբ հարկ յեղավ զեկուցում տալ Կենտկո-
մին, նա սխալ թվեր բերեց, չկարողացավ այդ թվերը
բացատրել, ուստի ստացվեց այսպիսի բանաձև: Յեւ
այդ բանից հետո դուք զարմանում եք, թե ինչո՞ւ
այդպիսի լավ քարտուղարին հեռացրին: Նրան հեռա-

ցրին «հիվանդության պատճառով», ինչպես դուք բա-
ցատրում եք Լենինգրադի կազմակերպությանը: Դրա-
նից հետո դուք ուրիշ թվեր ներկայացրիք,— ձիշտ է
այս, թե վոչ: ձիշտ է: Ո՞ւմից պետք է նեղանալ, Չեզ-
նից նեղացե՞ք, ընկերներ: Այդ բոլորը տեղի ունեցավ
վոչ այն պատճառով, վոր Չալուցկին չեր կարողանում
զեկուցում տալ: Մենք գիտենք, վոր նա, հարկ յեղած
դեպքում, կարող է վոչ միայն զեկուցում տալ, այլ և
տեորետիկ զեկուցումներ գրել: ձիշտ է, մեզ համար, և
նրա համարել ել, լավ կըլիներ, յեթե նա բրոշյուրներ
ամեննին չգրեր: Բանն այն է, վոր դեռ այն ժամա-
նակ, Լենինգրադի կազմակերպությունը Կենտկոմի
մասին այսպիսի մի կանխակալ կարծիք ուներ.—ա-
ռաջին՝ մենք մի վորեն Կալուգա, կամ Տուլա*) չենք,
վոր ընդհանուր կարգով զեկուցում տանք, և յերկրորդ՝
ինչ ել վոր պատմես Կենտկոմում—նա կասի լավ է:
Իսկ Կենտկոմը Լենինգրադի կազմակերպության մա-
սին նույն կերպ եր դատում, ինչպես մյուս բոլոր կազ-
մակերպությունների մասին: Չեր կարծիքով, Կենտկո-
մը պետք է մատնանշեր, թե Լենինգրադի կազմակեր-
պությունն ինչ վոր ասում է, բոլորը լավ է: Իսկ զե-
կուցման առթիվ կատարված այդ յեկուցից հետո
ևս յերկու թե յերեք դեպք պատահեց կոմյերիտական-
ների հետ եայլն՝ յերբ հաստատվեց, վոր Սաֆարովի
զեկավարությունը Կոմյերիտիության վերաբերմամբ
անբավարար է և վոր հարկավոր է նրան հեռացնել և
ուրիշ աշխատանք հանձնել: Միթե մենք պետք է ա-
վելի զիջողաբար վերաբերվենք զեկուցմանը: Վոչ, ըն-
կերներ, այդ զեկուցման մեջ Լենինգրադի կազմա-
կերպության դեմ հարձակումներ չկան:

*) Քաղաքներ:

Կրկին խոսենք տարածայնությունների ընթացքի մասին: Յես հարցնում եմ ընկ. Կամենսկին,— թեև համոզված եմ, վոր ընկ. Անդրեևը, վորն ինձնից հետո հանգես ե գալու, ավելի մանրամասնորեն կանգ կառնի այս հարցի վրա,— բայց և այնպես հարց եմ տալիս.— միթե համագումարից մի յերկու որ առաջ մենք փորձ չարինք համաձայնության գալ ընկերաբար: Ձե՞ վոր մեզ համար, թե մեկ և թե մյուս կողմի համար, հավասարապես ծանր ե կովել և այդ վոչ միայն շնորհիվ մի շարք որդիկտիվ պատճառների, այլ և նրա համար, վոր մենք տեսնում ենք, թե այդ ինչպիսի վտանգ ե սպառնում կուսակցությանը: Ահա թե ինչու մենք այդչափ մեղմ վերաբերվեցինք, յերբ դուք խաղում եք յի՞ք սուր քործիքների հետ,— մենք զիտեյինք, վոր այդ կըտանի դեպի ֆրակցիոն կռիվ: Ահա սրա համար մեղմ վերաբերվեցինք և վոչ թե այն պատճառով, վոր մենք տառնյակ տարիներ միասին ենք աշխատել: Միթե մենք համագումարից հետո փորձ չարինք այս հարցերը խաղաղ ճանապարհով լուծելու: Միթե չստացինք՝ յեկեք զիջումներ անենք, յեկեք գտնենք տարածայնությունների պատճառը: Սակայն ինչի՞ համար մենք դժավեցինք ընկ. Կամենսկի հետ: Վեր հարցում մենք համաձայնության չեկանք: Դուք կարծում եք կուլակի՞ հարցում, պետական կապիտալիզմի՞ հարցում մենք համաձայնության չեկանք: Քաղբյուրոյի չորս անգամը՝ մի կողմից և Կամենսկի ու Զինովիևը՝ մյուս կողմից, համաձայնության չեկան, դուք կարծում եք՝ նեպի՞ հարցում: Վրչ, մենք համաձայնության չեկանք Սաֆարովին և Սարգսին ցույց տրվող վերաբերմունքի հարցում: Ահա թե վեր հարցում մենք համաձայնության

չեկանք: (Չայնեթ. «Ամսթ»): Մենք պահանջում եյինք, և ճիշտ եյինք պահանջում,— վոր վերջ տրվի ներկուսակցական թյուրիմացությունները բորբոքելու քաղաքականությանը, մեծ հրդեհի քաղաքականությանը, հրդեհ, վորն ավելի ուժեղ թափով ընդգրկեց, այսպես կոչված՝ «Ձախերին» (նրանց այդպես անվանեց ընկ. Կամարովը,— այդ իմ խոսքը չե): Յերբ այդ հրդեհը բռնկվեց, ընկ. Զինովի, յերևան յեկան «Ձախերը», իսկ դուք մնացիք արդեն Լենինգրադի կազմակերպության ոպպորտունիստների շարքերում: Մենք պահանջեցինք այդ «Ձախերին» դատապարտել: Ծիշտ ե, թե սխալ (Չայնեթ. «Ծիշտ ե»): Իսկ դուք դրան չհամաձայնեցիք: Այսպիսով մեր մեջ տարածայնություն առաջ յեկավ միջ կուլակի հարցի պատճառով:

Իսկ Քաղբյուրոյի կազմը փոփոխության յենթարկելու փորձը: Այս մասին առաջարկություններ յեղել են: Յեղել են— Կամենսկի և Զինովի կողմից: Այս Քաղբյուրոն նրանց յետևից չի գնում, նշանակում ե՝ հարկավոր ե ուրիշ Քաղբյուրո ստեղծել: Ի՞նչ ձևով: Իհարկե, վոչ թե ուղղակի վերընտրելով, այլ ընդլայնելով, այսինքն՝ լրացնելով: Մենք զիտեինք, թե այդ ինչպես ե կատարվում: Այդ կատարվում ե կամ կազմը փոխելով, կամ լրացնելով: Այդպիսի առաջարկություն յեղել ե: Մենք ինչպե՞ս վերաբերվեցինք դրան: Մերժեցինք և ուրիշ վոչինչ (ծիծաղ, ծափահարություններ, Բացակայություններ. «Ծիշտ ե»):

Այժմ մեզ մոտ են գալիս, այստեղ և սկսում են պատմել դեմոկրատիայի մասին, ճնշման մասին, և այլն: Ընկերներ, մենք զիտեինք, վոր հին ժամանակ, յուրաքանչյուր միջակ բուրժուա, անսպասան ուղում

եր իր վորդուն գոնե մի քիչ լատիներեն սովորեցնել, մտածելով, թե իբր լատիներենը մարդուն զարգարում ե: Մի փոքր դիմոկրատիան միշտ զարգարում ե ոպպոզիցիայի շարքերում գտնվող բարձրաստիճան պաշտոնյային (ծափահարություններ): Այդ ե ամեն մի ոպպոզիցիայի տրամաբանությունը: Տեսեք, ընկերներ, թե ինչպիսի ձանձրալի ձևով կրկնվում ե այդ: Շատ ժամանակ ե անցել այն որից, յերբ Զինովկն ու Կամենևի մեզ ամենախմաստուն, ամենաբայլչեկյան և Լենինյան ճառեր եյին ասում կառավարող կուսակցության ֆրակցիոն պայքարի վտանգավորության մասին: Մենք նրանցից լսեցինք «յերանգավորումներ», «խմբավորումներ» վտանգավորության մասին, պերմանենտ դիսկուսիայի վտանգավորության մասին: Լսեցինք, արդյոք մենք այդ բոլորը: Այո, լսեցինք: Դուք հիշում եք, Զինովկն ինչպես եր պատմում այդ «յերանգավորումներ», «դիսկուսիաներ», «խմբավորումներ» մասին: Իսկ այժմ ի՞նչ են ասում նրանք: Ստեղծված դրությունից դուրս գալու միակ յեղքն ե,— ասում են այժմ նրանք,— վերջացնել համագումարը, բանաձև ընդունել, իսկ մնացած հարցերի մասին դիսկուսիա բանալ հետևյալ համագումարին: Ե, շնորհակալ ենք ձեզնից, (ծիծաղ, ծափահարություններ): Յեթե ուզում եք, վորպեսզի վոչ մի կասկած չլինի, մենք հայտարարում ենք, վոր այդ հարցում մենք մնում ենք հին տեսակետին (ծափահարություններ):

Յես ուզում եմ մի յերկու խոսք նվիրել, հատկապես այն հարցին, վոր այստեղ մի քանի հետորներ հրապարակ նետեցին, թե դուք, իբր, Սարգսի սխալներին, վորոնք, իբր թե, մինչև իսկ գոյություն չու-

նեն, ավելացնում եք հետևյալ սարսափելի խոսքերը.— վաղժեց ե, ինչ «մենք» սկսել ենք վախենալ բանվոր դասակարգից: Այս խոսքերը նույնպես մեզ են վերագրում: Այստեղ ընկերներն այնպիսի պերճախոս կերպով արտահայտվեցին նաև դժվարությունների մասին ու մեզ հանդիմանեցին, մատնանշելով, թե այդ դժվարությունները մենք թերագնահատում ենք:

Մենք դժվարությունները տեսնում ենք յուրաքանչյուր քայլափոխում և ամեն ոք, վորովհետև ներանք բոլորը կենտրոնանում են Քաղբյուրոյում, ինչպես մի ֆոկլուսում: Կարիք չկա դժվարությունների մասին մեզ պատմել: Լենինգրադցի ընկերներից պակաս չգիտենք մենք այդ դժվարությունները և նրանց հետ միասին արձանագրում ենք այդ դժվարությունները: Այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար, մեր պայմաններում, ի՞նչ պիտի անի խոշոր միլիոնանոց մի կուսակցություն: Բանվորների ակտիվությունն աճում ե, աճում ե նաև նոր խավը: Անցյալ տարինոր խավն աճեց 20 տոկոսով, և այս տարի, միջին հաշվով— նույնպես 20 տոկոսով: Արդ՝ ի՞նչ անենք, բանաձև արդյոք կուսակցության դռները և նրան դարձնենք փխրուն ու կովենք դժվարությունների դեմ, յերբ գոյություն ունի «խմբավորումներ», «յերանգավորումներ»,— այդպես եք դուք յենթադրում:

Նաղեժնա Կոնստանտինովնա Կրուպսկայային մենք բոլորս ճանաչում ենք և շատ ենք գնահատում վորպես հնագույն կուսակցական աշխատավորի: Մեզնից վոչ մեկը, հարկավ, այնպես չգիտե Լենինի կենսագրությունը, նրա ամբողջ կյանքը, ինչպես Ն. Կ. Կրուպսկայան: Նա ունի կուսակցական մեծ փորձ,

բայց այդ փորձից նա խսկապես անհրաժեշտ քիչ գիտելիքներ և ձեռք բերել գործնական կյանքի համար: Յիվ ինչո՞ւ նա համագումարում չասաց, վոր կուսակցության աճման մասին Լենինը վորոշ կարծիք ուներ: Ինչո՞ւ Լենինի Ինստիտուտի նախագահ ընկ. Կամենսկը նույնպես վոչինչ չապաց այլ մասին:

Թե՛ւյլ տվեք ինձ այստեղ կարգալ յերկու փաստաթուղթ, վոր ընկ. Լենինը գրել է 1922 թվին՝ 11-րդ կուստամգումարից առաջ, յերբ կուսակցության առջև հսկայական դժվարություններ կային: Լենինն այդ դժվարությունները տեսել է և կուսակցության կազմը վորոշել է այդ դժվարությունների տեսակետից: Տեսնենք, թե ինչ է ասել Լենինը:

Յես կարգում եմ.

ԺՈՂՎՈՍԽՈՐՀԻ ՆԱԽԱԳՍԶԻ ԲԼԱՆԿԸ, ՇԱՍՑԵՅԱԳԸՐ- ՎԱԾ ԸՆԿ. ՄՈԼՈՏՈՎԻՆ

«Խնդրում եմ կենտկոմի պլենում մտցնեք իմ հետևյալ առաջարկը.

Յես չափազանց կարևոր եմ համարում կուսակցության մեջ նոր անդամներ ընդունելու համար պահանջվող ստաժի ժամանակամիջոցը յերկարացնել: Զինովեը ստաժը վորոշել ե՛ր բանվորների համար կես տարի և մյուսների համար մեկ տարի: Առաջարկում եմ կես տարին թողնել միայն այն բանվորների համար, վորոնք 10 տարուց վոչ պակաս փաստորեն բանվոր են յեղել խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններում: Մնացած բանվորների համար ստաժը դարձնել 1 ու կես տարի: 2 տարի նշանակել գյուղացի-

ների և կարմիր Բանակայինների համար ու 3 տարի — բոլոր մյուսների համար: Հատուկ բացառություն կարելի չի անել կենտկոմի ԿՎՀ-ի թուլությամբ:

Յես չափազանց վտանգավոր եմ համարում առանց փոփոխության թողնել Զինովևի առաջարկած կարճատև ստաժները: Կասկածից դուրս է, վոր մեզանում շարունակ բանվոր են համարվում այնպիսի անձինք, վորոնք ամենաանշան չափով իսկ լուրջ դպրոց չեն անցել՝ խոշոր արդյունաբերության տեսակետից: Հաճախ բանվորների կարգ են դասվում ամենախալկան մանր բուրժուաները, վորոնք պատահաբար և ամենակարճ ժամանակով բանվոր են դարձել: Բոլոր խեղացի սպիտակ-գվարդիականները միանգամայն վորոշակի կերպով հաշվի չեն առնում այն հանգամանքը, վոր, իբր թե, մեր կուսակցության պրոլետարական բնույթը, իսկապես ասած, ամենևին չի ապահովում կուսակցությանը, վորպեսզի մանր տնտեսություն ունեցող տարրերը նրա մեջ գերազանցություն չունենան և այն ել ամենակարճ ժամանակամիջոցում Ինկատի ունենալով մեղմում գոյություն ունեցող անձշտապահությունը, աշխատանքի անկանոնությունը, կարճատև ստաժը ուրիշ վոչ մի նշանակություն չի ունենա, բայց միայն այն, վոր իրականում միանգամայն կրքացակայի լուրջ ստուգումն այն մասին, թե արդյո՞ք թեկնածուները քիչ-շատ փորձված կոմունիստներ են, թե վոչ: Յեթե մեր կուսակցությունն ունի 300—400 հազար անդամ, ապա ուրեմն այդ թիվն էլ չափազանց մեծ պետք է համարել, վորովհետև բոլոր տվյալները վկայում են, վոր ներկայումս մեր կուսակցության անդամները բավականաչափ պատրաստու-

թյուն չունեն։ Ուստի յիս յեռանդագին պնդում եմ, վոր անհրաժեշտ և ստաժի ժամանակամիջոցը յերկարացնել և ապա հանձնարարել Կազմըյութոյին, վորպեսզի նա մշակի ու խստութեամբ կիրառի այնպիսի կանոններ, վորոնց շնորհիւ ստաժն իսկապես դառնա ամենալուրջ քննություն և վոչ դատարկ ձևականություն։

Յես կարծում եմ, այս հարցը հարկավոր և հատուկ ուղղորութեամբ քննութեան առնել համագումարում։

Լենին

24 մարտի 22 թվ.

Այս նամակը գրված և մարտի 24-ին։

Ընկ. Լենինը սրանով չհանգստացավ. 26-ին նա հանձնում և մի նոր, նույնպես չհրապարակված փաստաթուղթ։

Չգիտեմ ինչու այդ փաստաթուղթը չի հրապարակվել։ Լենինի Խնտիտուտը պետք և վոր հրապարակեր այդ փաստաթուղթը։

«Ընկ. Մոլոտովին. խնդրում եմ հանձնել կենսկոմի բոլոր անդամներին՝ կարդալու, մինչեւ վոր կուսակցութեան մեջ նոր անդամներ ընդունելու պայմանների հարցը կրգրվի համագումարում։

Կարգավոր պլենումի՝ մարտի 25-ի այն վորոշումը, վորը վերաբերում և կուսակցութեան մեջ նոր անդամներ ընդունելու թեկնածութեան ստաժի ժամանակամիջոցների հարցին, յիս կուզեյի այդ վորոշման դեմ առարկել համագումարում։ Սակայն, վախենալով վոր համագումարում հանդես գալ անկարող կըլինեմ, խընդրում եմ կարգաք իմ հետևյալ դիտողութեանները։

Կասկած չկա, վոր մեր կուսակցութեանն այժմ իր կազմի մեծամասնութեամբ բավականաչափ պրոլետարական չէ։ Յես կարծում եմ, վոչ վոք այդ հերքել չի կարող և վիճակագրական հասարակ տեղեկանքն իսկ կըհաստատի այս փաստը։ Պատերազմի ժամանակից սկսած Ռուսաստանի գործարանային բանվորների կազմը շատ ավելի պակաս պրոլետարական դարձավ, քան առաջ եր, վորովհետեւ պատերազմի ժամանակ նրանք եյին գործարան մտնում, ովքեր ուզում եյին խուսափել զինվորական ծառայութեանից։ Այս հանրածանոթ փաստ և։ Մյուս կողմից, կասկածից դուրս և նաև այն, վոր մեր կուսակցութեանն այժմ, ընդհանուր առմամբ, և միջին հաշվով ավելի պակաս քաղաքական դաստիարակութուն ունի (յեթե վերցնենք կուսակցութեան անդամների խոշոր մեծամասնութեան կրթական մակարդակը), քան այդ անհրաժեշտ և իսկական պրոլետարական ղեկավարութեան համար՝ այնպիսի մի ղեկավարին ընդհանուր, հատկապես այն ժամանակ, յերբ գլուխացութեանը հսկայական մեծամասնութեան և կազմում, վորն արագ կերպով արթնանում և պատրաստվում և ինքնուրույն դասակարգային քաղաքականութեան վարելու։ Այնուհետեւ պետք և ուղղորութեան առնել, վոր կառավարական կուսակցութեան շարքերը մտնելու գալթակցութեանը ներկայումս չափազանց մեծ և։ Բավական և հիշել սմենովեխովեցների գրական բոլոր յերկերը, համոզվելու համար, թե սուստարակ պրոլետարականից հետո կանգնած վորպիսի հասարակութեան և այժմ հրապուրված բայլչեիկների քաղաքական հաջողութեաններով։ Յեթե ձենովայի կոնֆերենցիան մեզ նոր հաջողութեան բերի, այդ դեպ-

քում մանր-բուրժուական, պրոլետարականին ուղղակի թշնամի, տարրերի՝ կուսակցության շարքերը մտնելու ձգտումը հսկայական չափերով կաճի: Բանվորներից պահանջվող կիսամյա ստաժը վոչ մի դեպքում չի կարող դադարեցնել այդ հոսանքը, վորովհետև չկա ավելի դյուրին բան, քան արհեստական կերպով այդպես ըստաժ ձեռք բերելը, մանավանդ վոր բազմաթիվ ինտե-լիգենտ և կիսաինտելիգենտ տարրերի համար բանվոր դառնալը, մեր պայմաններում, վոչ մի դժվարություն չունի: Այս բոլորից յես յեզրակացություն եմ հանում, վորում յես համոզվում եմ նաև նրանով, վոր սպիտակ գլարդիականները, միանգամայն դիտակցաբար, հաշվի յեն առնում մեր կուսակցության վոչ պրոլետարական կազմը, — յեզրակացություն եմ հանում, վոր մենք պետք է զգալի չափով յերկարացնենք թեկնածու թյան ստա-ժը, և յեթե 6 ամիս ժամանակամիջոցը թողնում ենք բանվորների համար, այդ դեպքում, վորպեսզի թե մեզ և թե ուրիշներին խաբած չլինենք, անպայման անհրաժեշտ է «բանվոր» գաղափարն այն ձևով վորոշել, վոր այդ գաղափարի տակ դասվեն միայն նրանք, ու-քեր, շնորհիվ իրենց կյանքի պայմանների, իրոք պետք է յուրացրած լինեն պրոլետարական հոգեբանություն, իսկ այդ անհնար է, առանց յերկար տարիներ գործա-րաններում մնալու և այն ել վոչ թե վորևե կողմնակի նպատակներով, այլ շնորհիվ տնտեսական, սոցիալական կենցաղի ընդհանուր պայմանների:

Յեթե իրականությունը տեսնում ենք, պետք է ընդունենք, վոր ներկայումս կուսակցության պրոլետա-րական քաղաքականությունը վորոշողը վոչ թե նրա կազմն է, այլ այն ամենանուրբ խավի հսկայական ու

անասան հեղինակությունը, վորը կարելի չէ անվանել հին կուսակցական գլարդիա: Բավական է մի փոքրիկ ներքին պայքար և այդ խավի հեղինակությունը, յե-թե նույնիսկ չխախտվի, համենայն դեպս, այն աստի-ճան կը թուլանա, վոր վորոշումը կախված կը լինի վոչ այդ խավից:

Ուստի անհրաժեշտ է. — 1) յերկարացնել թեկնա-ծության ստաժների ժամանակամիջոցները. 2) առան-ձին մանրադնսությունում վորոշել, թե ինչ է նշանա-կում թեկնածու թյան ստաժ անցնել, ինչպիսի կոնկ-րետ և գործնական պայմաններում պետք է ստուգում կատարվի այն մասին, թե թեկնածու թյան ստաժն, իրոք, անցնում են և վոչ թե նա մնում է լոկ իբրե մի ձեականություն. 3) անհրաժեշտ է վորակյալ մե-ծամասնություն ստեղծել այն հիմնարկներում, վորոնք վորոշում են կուսակցության մեջ նոր անդամներ ըն-դունելու հարցը. 4) անհրաժեշտ է այդ ընդունելու-թյունը պայմանավորել վոչ միայն նահանգական կո-միտեների, այլ և վերահսկիչ հանձնաժողովների վորո-շումներով. 5) պետք է մշակել նաև ուրիշ միջոցներ, վորպեսզի կուսակցությունը կարողանա հեշտությամբ ազատվել իր այն անդամներից, վորոնք ամենին կո-մունիստներ չեն, կոմունիստներ, վորոնք միանգա-մայն դիտակցորեն պրոլետարական քաղաքականու-թյուն են կիրառում: Կուսակցության նոր ընդհանուր դտում յես չեմ առաջարկում, վորովհետև, կարծում եմ, այժմ գործնականում այդ անիրագործելի յես, սակայն անհրաժեշտ է վորևե միջոցներ վորոնք կուսակցու-թյունը փաստորեն դոման յենթարկելու, այսինքն՝ նրա կազմը փոքրացնելու, և յեթե այս հարցի մասին

մտածենք, համոզված եմ՝ մի շարք համապատասխան միջոցներ կը գտնենք:

Յեթե հնարավոր ե, յես կը խնդրեյի այս ղիմումը կարողացող կենտկոմի անդամներին՝ թեկուզ կարճ հեռախոսագծով ինձ պատասխանել ժողկոմխորհի քարտուղարուհիներից մեկի անվամբ:

Լեոն

26/III 22 թ.

Ընկ. Սարգիս, ահա թե ինչ եր մտածում էինք և ինչպես եր մոտենում այդ հարցին: Դուք կարծում եք, թե կուսակցության առջև ծառացած դժվարությունները, վորոնցից դուք վախեցաք, արդեն անցել են:

Չե՞ վոր դուք հաստատում եք, վոր մեր առջև հսկայական դժվարություններ կան, վոր դասակարգային պայքարը գյուղում սուր բնույթ ե ստանում: (այդ վոչ վոր չի ժխտում), վոր այդ դժվարությունները չտեսնված, չլսված չափերի յեն հասնում: Դժվարություններից չպետք ե վախենալ՝ Ուստրյալովի գլուխով առաջնորդվելով:

Այնուամենայնիվ դժվարություններ կան և նրման պայմաններում անհրաժեշտ ե իսկական Լենինյան մոտեցում ունենալ կուսակցության կազմի հարցի նկատմամբ:

Մենք մոտենում ենք այն հարցին, թե ո՞վ պետք ե մեկնաբանի Լենինի դմբ: Յեկեք պայմանավորվենք, վորպեսզի Լենինին ուսումնասիրենք՝ առաջնորդվելով այն բանով, ինչ վոր Լենինը թողել ու կտակել ե մեզ:

Լենինի մեկնաբանության համար, թեկուզ ավել, վոչ վորքի մենաշնորհի իրավունք չտալ (ծափահարու-

քյունցե), վորոնց թվում նաև նրանց, ովքեր փորձ են անում, Դեկթյան պատգամախոսի նման գուշակել, թե Լենինն ահա այս ե ի նկատի ունեցել, Լենինն ահա այսպես ե ի նկատի ունեցել, ահա այս Լենինի դմբ, իսկ այս Լենինի դմբ չե:

Լենինը բանվոր դասակարգին իբրև ժառանգություն թողել ե իր Լենինյան կուսակցությունը ե միայն այդ կուսակցությունն ե Լենինյան գործի շարունակողը:

Լենինի դմբ ամլացած մի ուսմունք կը լինեի առանց նրա այն մասի, վորտեղ խոսվում ե դասակարգի ե կուսակցության մասին, կուսակցական ինստանցիաների մասին:

Իսկ դուք այդ մոռացել եք: Յես շատ ցավում եմ, վոր վոչ ընկ. ընկ. Կամենևն ու Զինվովը ե վոչ ընկ. Կրուպսկայան մեղ չպատմեցին, թե վորն ե Լենինյան մեկնաբանությունն այն մասին, թե ինչ բան ե կառավարության գլուխ կանգնած կուսակցությունը, վորոնք են նրա անելիքները, վորոնք են կուսակցության գլուխ կանգնած կուսակցության գլուխ վտանգավոր կողմերը, կուսակցություն, վորը յեն թարկված ե կաթիլտալիստական ողակման:

Ընկ. Կրուպսկայան հիշեց Մտոկհոլմի համագումարի մասին: Այդ բոլորովին անտեղի յեր:

Ի՞նչ կար Մտոկհոլմի համագումարում:

Այն ժամանակ, նախ ե առաջ, կար յերկիսանական օոցիտալ-դեմոկրատական կուսակցություն. այժմ — միասնական Կոմունիստական կուսակցություն:

Յե՞վ ընկ. Լենինը մեղ սովորեցնում եր, վոր միայն այն դեպքում մենք կարող ենք հաղթահարել բու-

լոր դժվարութիւնները, ապահովել սոցիալիզմի գործնական շինարարութիւնը, ապահովել բանվոր դասակարգի և գյուղացւոյն ամուր դաշինքը, յեթե մենք ունենանք միասնական կոմունիստական կուսակցութիւն: (Ձայներ տեղերից. «Ճիշտ է»: Ծափահարութիւններ):

Դրա համար նա առաջարկում էր վերակազմութիւն յենթարկել համապատասխան կուսակցական հիմնարկութիւնները: Դրա համար նա առաջարկում էր կենտկոմն ու ԿՎՀ ընդլայնելու միջոցով կուսակցութիւն կենտկոմի շուրջն այնպիսի յերկաթե ողակ ստեղծել, վորը պահպանի կուսակցութիւն միասնականութիւնը, կուսակցութիւնն ապահովի պառակտումից (Ձայներ տեղերից. «Ճիշտ է»: Ծափահարութիւններ):

Ի՞նչ բան էր Ստոկհոլմի համագումարը: Ի՞նչ բան է 14-րդ կուսհամագումարը: Սրանք յերկու անհամեմատելի բաներ են: Այն ժամանակ կարելի չէր պառակտվել և միմյանց ուժեղութիւն բանաձևերով: Այժմ պետք է պետութիւն կառավարել և այն ել դժվարագույն պայմաններում:

Իսկ ի՞նչ բան է կուսակցութիւն պառակտումը:

Այդ խորհուրդների իշխանութիւն պառակտումն է, — ահա թե ինչ է նշանակում այդ:

Այժմ անցնենք ճեմարտութեան հարցին:

Ընկ. Կրուպսկայան մատնանշեց, վոր անդլիական իրավագետներն ասում են, թե պարլամենտը կարող է կնոջը դարձնել տղամարդ: 14-րդ համագումարի կողմից այդպիսի վտանգ վոչ վոքի չի սպառնում (ծիծաղ): Անշուշտ, կարող են ուղիղ և սխալ վորոշումներ լինել:

Ընկ. Կրուպսկայան ասաց, վոր ճշմարտութիւն և վոչ ճշմարտութիւն վերաբերյալ հասկացողութիւնը — սուր յեկտիվ հասկացողութիւն է:

Իսկ մենք միայն մի չափանիշ ունենք: Բանվոր դասակարգը, վորին ղեկավարում է իր կուսակցութիւնը, կարող է ունենալ միայն մի չափանիշ — Լեւինյան կուսակցութեան մեծամասնութեան կամքը:

Այժմ հերքենք այն գրույցները, վոր, իբր թե, Զինովկին ու Կամսենկին մեկն ու մեկն ուզում է վոչնչացնել, սեղմել, հեռացնել:

Ո՞վ կըհավատա այս բանին:

Ի՞նչ է, շատ մարդ ունենք:

Ի՞նչ է, խելագարվել ենք: Կամենեկին և Զինովկին հեռացնել, Ինչո՞ւ: Ի՞նչ պատճառով: Այս ի՞նչ բան է: Թողեք դուք այդ խոսակցութիւնները: Ինչի՞ց է առաջացել այդ:

Յեկեք պայմանավորվենք այն մասին, վոր յերբ խոսում են դիսցիպլինայի մասին, թող ուրեմն այդ դիսցիպլինան մեկ լինի բոլորի համար (ծափահարութիւններ), վոչ թե յերկու դիսցիպլինա լինի — մեկը ներքին գործածութիւն համար, իսկ մյուսը քարտեզով՝ լայն գործածութիւն համար (ծիծաղ), այլ մի դիսցիպլինա լինի:

Յեկեք պայմանավորվենք նաև այն մասին, վոր մեկ համար՝ լենինիստներին համար, ճշմարտութիւնը — կուսակցութիւնն է, իսկ վերջինիս կամքը վորոշում է համագումարը:

Դու կարող ես, ի հարկե, այն տեսակետին լինել, վոր այս կամ այն անձնավորութիւնն այստեղ սխալ բան ասաց, բայց վորոշմանը յենթարկվել դու պար-

սավոր ես և բողոքելու տեղ չկա: Կարող ես Կոմիտեներ-
նին բողոքել: Այդպիսի դեպքեր յեղել են: Կարող ես
բողոքել Կոմիտեներին. այդ Գերագույն Ինստիտուցիան
ե և Իլլիչն այդ մասին ասել է, բայց... Խորհուրդ չի
տրվում (ծիծաղ): Կուսակցությունը վորևե վերացա-
կան անկերպարանք մի բան չե, վորպէսզի նրա մեջ
տարբեր կարծիքների և հոսանքների պայքար տեղի
ունենան կային:

ՎճՀ:

Դուք յեկաք համագումար, ընտրեցիք Կենտկոմ,
դուք քննեցիք կուսակցության գիծը, վորոշեցիք վեր-
ջինիս ուղղությունը, իսկ այնուհետեւ պետք է լսեմ
Կենտկոմին:

Կարծեմ այդպէս ե, չե՞: Այդպէս ե (ծափահարու-
թյուններ): Այդ այն ե, վոր կոչվում ե դեմոկրատական
կենտրոնացում, լենինյան դեմոկրատական կենտրո-
նացում:

Իսկ այստեղ փորձ ե կատարվում այդ կենտրո-
նացումը փոխարինել մի ինչ-վոր ուրիշ բանով:

Մեզ ասում են. այժմ անհրաժեշտ ե կարծիքնե-
րի ազատություն ունենալ: Այդ չի հաջողվի: Ահա այն
բանի գաղտնիքը, վոր Ստալինի շուրջը մեծամասնու-
թյուն կազմվեց: Այդ ե գաղտնիքը:

Իսկ դուք կարծում եյիք, թե մի ուրիշ գաղտնիք
կա: Ասացեք, խնդրեմ, այդ վճիռ սոցիալական, տնտե-
սական, քաղաքական և այլ պայմաններն ստեղծեցին
այնպիսի դրություն, վոր Կենտկոմի քարտուղար Ստա-
լինի շուրջը համախմբվեց Կենտկոմի անդամների մե-
ծամասնությունը, իսկ ահա, ընկ. ընկ. Զինովի և
Կամենևի շուրջը, — վորոնք մինչև այժմ իրենց տարա-

ձայնությունները գրպանից չեն հանել և մեզ վոչ մի
բանում չեն հանդիմանել, — փոքրամասնություն կազ-
մվեց, դատարկություն տիրեց: Նրանց շուրջն են հա-
մախմբվել ընկ. ընկ. Սակոյնիկովը, Կրուպսկայան և
այս համագումարում գտնվող լենինգրադի պատգա-
մավորությունը:

Ինչպէս պատահեց այդ:

Այդ պատահեց իսկական կոլլեկտիվի ղեկավա-
րության հիման վրա, բոլորի ու Քաղբյուրոյի յուրա-
քանչյուր անդամի նկատմամբ հավասար ու միակերպ
վերաբերմունք ունենալուց:

Ահա թե բանն ինչու՞մ ե (ծափահարություններ):

Ծիծաղելի յե ասել այն, ինչ այստեղ ասացին և
ինչ վոր մի քանի ընկերներ փորձեցին այնպես դուրս
բերել, թե իբր մեկն ու մեկն իշխանությունը կեն-
տրոնացրել ե իր ձեռքում, իսկ Կենտկոմի ֆնացած մե-
ծամասնությունը նրան պաշտպանում ե:

Այդ ինչպէս կարող եր պատահել ՎճՀ, ընկ. Կա-
մենև, յեթե դուք հարց եք հարուցում այն մասին, վոր
միանձնյա առաջնորդների սխստեմը գոյություն ունե-
նալ չի կարող, մենք ասում ենք. — շարունակ մենք
դրա դեմ կռվել ենք. այժ, միանձնյա առաջնորդների
սխստեմը գոյություն ունենալ չի կարող և գոյություն
չի ունենա (ծափահարություններ):

Իսկ վորպեսզի նա գոյություն չունենա, հարկա-
վոր ե աշխատել կոլլեգիալ հիմունքներով: Յեթե դու
մի վորևե լողունդ ես առաջադրում, — այդ լողունդը քո
պաշտոնակից ընկերների մոտ բեր, քննիր և այնուհե-
տե արդեն ուղիղ կուսակցությանը:

Լավ լսիր, վորովհետև կուսակցությունը տասը հա-

դար անգամ ավելի ուշադրութեամբ եւ լսում քեզ, քան Բողոքականութեան, վորը գուցե եւ շատ լավ մարդ է, բայց կուսակցութիւնը նրան դեռ լավ չի ճանաչում: Ահա թե վորտեղ եւ վտանգը: Պատահականութիւնն է, վոր այնպիսի մի փայլուն հոգեւոր, ինչպիսին Զինովկն է, այն բանից հետո, յերբ նա մեզ խոստացավ խոսել կուսակցութեան ղեկավարութեան մասին, այդ հարցի վրա սայթաքեց եւ սկսեց խոսել կուսակցութեան կազմի մասին: Վերջերք սղադրութիւնը եւ կարգացեւ. «Յես, ընկերներ, — ասում եւ Զինովկը, — պետք եւ խոսիմ ղեկավարութեան մասին», մինչդեռ սկսեց խոսել կազմի մասին: Դուք ի՞նչ կարող եք առաջարկել ղեկավարութեան հարցի առթիւ: Դուք ի՞նչ կարող եք առաջարկել դեմոկրատիայի մասին: Յես ձեզ հարց եմ տալիս: Դուք ի՞նչ եք առաջարկում, նաղդ ասացե՛ք (ծափահարութիւններ): Դուք վոչինչ չեք առաջարկել, բացի հին, բոլորին հայտնի, կարծիքների ազատութիւն, դիսկուսիաների ազատութիւն, յերանգավորումների ազատութիւն լուսնագնդերից, իսկ այդ մենք անվանում են լեւինյան կուսակցութեան քայքայում (ծափահարութիւններ: Ձայներ. «ճիշտ է»):

Ահա թե, ընկերներ, հարցն ինչպես եւ դրված:

Իլյիչը մեզ ի՞նչ եւ սովորեցրել: Իլյիչը մեզ ի՞նչ պէս եւ սովորեցրել: Նա մեզ սովորեցրել է, թե կուսակցութեան մեջ ինչպէս պետք եւ աշխատել՝ կուսակցական հիմնարկների ղեկավարութեամբ:

Իսկ այդ դուք մոռացել եք: Դուք մոռացել եք, ի՞նչ եւ սովորեցրել Իլյիչը:

Նա ասել է. — Յեթե դու աշխատում ես, ապա ուղեմն պատասխանատուութիւն կրիր նրա համար: Վոչ

թե աշխատիր մինչեւ համագումարի վերջին որը եւ հանկարծ աղաղակ բարձրացրու այն մասին, թե իբր մեկը քեզ նեղել է:

Կենտրոնական կոմիտեյում այդ հարցը դուք չեք հարուցել, իսկ հետո, հանկարծ, հայտնվում եք եւ ըսկսում խոսել այդ մասին:

Ասացե՛ք, ընկ. ընկ. Զինովկ եւ Կամենե, յերբ եւ վատ յեղել Կենտկոմի գիծը: Դուք յերբ եք վորեւ գործնական առաջարկ մտցրել եւ ձեր առաջարկը մերժել է:

Յերբ մենք վեճ ունեցինք ընկ. Տրոցկու հետ, այն ժամանակ նա յեկավ եւ ասաց. — «Ա՛յ, ձեր տակաւիքական գիծը սխալ եր»:

«Այսինչ որը յես մտցրի այսինչ գործնական առաջարկը եւ դուք մերժեցիք»:

«Այսինչ որը յես մտցրի նորից այսինչ գործնական առաջարկը, վորը նույնպես մերժեցիք»:

Դուք ել կարող եք մեզ փաստաթուղթ ցույց տալ այն մասին, թե դուք յերբ եք ուղղումներ մտցրել եւ ի՞նչ ուղղումներ եք մտցրել 14-րդ կուսկոնֆերենցիայի բանաձեւերի մեջ եւ յերբ են այդ ուղղումները մերժվել:

Ձեք կարող: Դուք համագումարում դուրս եք գալիս եւ ասում եք. — «Այս բանաձեւը դիմումն եւ կուլակին»: Ե՛ր շնորհակալութիւն: Դուք ուզում եյիք չքավորի, միջակի վստահութիւնը ձեռք բերել եւ այդ պատճառով ասում եք, թե 14-րդ կուսկոնֆերենցիայի բանաձեւով կուսակցութիւնը վիճում եւ անում կուլակին:

Ահա թե խոսքն ինչի մասին է:

Ահա ձեր քաղաքականութիւնը: Յեւ զրանից հետո դուք ուզում եյիք ձեր ասածները հիմնավորել թեւեւրով: Ընկ. Կուլբէշը դարձյալ ձեզ կասի թվերի մասին:

Ահա թե ինչո՞ւ յե շփոթութիւն առաջ գալիս և ահա թե ինչո՞ւ Նադեժդա Կոստանտինովնան, աշխատելով պետական կապիտալի հարցն այստեղ ըստ Լենինի մեկնաբանել, այն աստիճան շփոթեց վոր դուրս յեկավ, իբր, նեպը պետական կապիտալիզմ ե, վորը թույլատրելի յե վորոշ պայմաններում, կապիտալիզմ, վորը շղթայած պահում ե պրոլետարական պետութիւնը:

Շնորհակալ ենք ձեզնից Լենինյան այդպիսի ուսմունքի համար: Շնորհակալութիւն: Այդպիսի Լենինիզմ մի սովորեցնեք մեզ:

Վերցրեք 11-րդ համագումարի բանաձեւը արհմիութիւնների մնասին, վորի մեջ Վլադիմիր Իլյին աւել ե, թե ինչ բան ե պետական կապիտալիզմը: Նա պետական կապիտալիզմին այլ կերպ եր նայում, քան ընկ. Զինովկը, վորը կրկնում ե, թե նեպը նահանջ ե, նահանջ, նահանջ, Իսկ Վլադիմիր Իլյին ուրիշ կերպ ե ասել. յեա ձեզ որինակ կը բերեմ.

«Հողի ազգայնացման հետ միասին այս հանգամանքը ցույց ե տալիս, վոր նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը, սոցիալիստական շինարարութիւն մեթոդներն ու ձևերն եյապես փոխելով հանդերձ, բանավորական պետութիւն եյութիւնը չի փոխում, վորովհետեւ նեպը հանդուրժում ե սոցիալիզմի կառուցողների և վերածնվող կապիտալիզմի միջև գոյութիւն ունեցող արցակցութիւնը, վորը կատարվում ե քաղ-

մամիլիոն գյուղացութիւն տնտեսական շահերը շուկայի միջոցով բավարարելու համար»:

(ԹԴԳ (ք) 11-րդ համագումարի վերջումից արհմիութիւնների մասին):

Յեւ հետո նա ասում ե.

«Սոցիալիստական շինարարութիւն ձևերի փոփոխութիւնը հետևանք ե այն հանգամանքի, վոր կապիտալիզմից սոցիալիզմին անցնելու իր ամբողջ քաղաքականութիւն ընթացքում կոմկուսը և խորհրդային իշխանութիւնն իրականացնում են այդ անցման հատուկ ձևերը, շատ հարցերում գործում են այլ ձևերով, քան առաջ, գրավում են մի շարք դիրքեր, այսպես ասած «նոր շրջանցում» կատարելով»:

(ԹԿԿ (ք) 11-րդ համագումարի վերջումից արհմիութիւնների մասին):

Մեզ ասում են.—նեպը նահանջ ե, նահանջ, նահանջ, իսկ այժմ ել—պետական կապիտալիզմը և այլն: Թո՛ւյլ տվեք, ալիլի լավ ե, մենք Լենինից սովորենք, քան ձեզնից:

Ի՞նչ ե այստեղ ռիփորսքունը: Ընկերներ, մեր կողմից մենք ամեն բան արել ենք, անում ենք և ամեն բան կանենք, վորպեսզի ընկ. ընկ. Զինովկին ու Կամենին վոչ միայն չհեռացնենք, այլ չնայած այն վրտանգավոր ուղիին, վորի վրա նրանք կանգնել են, պահենք նրանց մեր կուսակցութիւն համար և պահպանենք նրանց հեղինակութիւնը, վորպես գործիչների, վորպես կուսակցութիւն առաջնորդների: Յեւ մենք այդ իսկ պատճառով խնդրեցինք ընկ. ընկ. Զինովկին ու Կամենին, նրանց հորդորեցինք չխորտակել իրենց

այն հեղինակությունը, վորը կուսակցությունն է ըստեղծել (ծափահարություններ):

Յես պնդում եմ, վոր անհերթելի բան, հեքիաթ է պատմում նա, ով ասում է, թե իրը մեկն-ու՛մեկն ուղում է ընկ. ընկ. Զինովին ու կամենին ճգմել կայլն: Իսկ յես, վորպես Քաղբյուրոյի անդամ հաստատում եմ և Քաղբյուրոյի բոլոր անդամներն այդ կըհաստատեն, վոր մենք ուղում ենք, վոր դուք մեր շարքերում լինեք իբրև աշխատավոր, մենք ուղում ենք, վոր դուք ձեր ձեռքերն առաջ չխցկեք, մենք կամենում ենք, վոր ձեզ համար ել գիսցնալինա գոյություն ունենա, ինչպես մեզ բոլորիս համար, վոր դուք աշխատեք կոլեգիալ հիմունքներով, կոլեկտիվի միջոցով և վոչ թե կոլեկտիվին զանց առնելով: Այն բոլոր վտանգներից հետո, վորոնց դուք յենթարկեցիք կուսակցությանը,—այս իմ անհատական կարծիքն է,—պետք է մաքսիմալ չափով ձեզ ապահովել գայթակղությունից, վորից կուսակցությունը կարող է ցնցվել, ինչպես տենդից (ծափահարություններ): Դուք խոսում եյիք այն մասին, թե կան դժվարություններ, դարաշրջանի փլիխոփառություն, նորից ու դարձյալ դժվարություններ կայլն: Դուք ձեզ անվանում եք ազդանշան տվողներ, սլաքավարներ կայլն. իսկ ահա, ընկերներ, այն դժվարությունները, վոր դուք այստեղ ստեղծում եք,—այդ Լենինյան կուսակցության միջուկի պառակտման վտանգն է: Ահափասիկ այն դժվարությունները, վոր դուք ինքներդ եք ստեղծում: Վատ է այն ազդարարը և սլաքավարը, վոր գնացքի ճանապարհի վրա պատնեշ է կանգնեցնում, իսկ հետո ազդանշան է տալիս,—այդպիսին վատ ազդարար է (ծափահարություն-

ներ): Մենք ձեզ կըխնդրեյինք, վոր այդ դժվարությունները չստեղծեյիք, իսկ այնուհետև արդեն ավելի լավ է ազդանշան չտաք (ծիծաղ): Ծիշտ է, ազդանշաններ յեղել են և առաջ, ինչպես Լենինգրադի կոմյերիտմիությունը, կապույտ թղթապանակը կայլն: Սրանք նույնպես իր տեսակի ազդանշաններ եյին: Մենք այդ ազդանշանները հասկանում եյինք մեր ձեռով: Դուք մենք թույլ եյինք կովում նրանց դեմ, սակայն պահպանում եյինք կուսակցության հարստությունը, նրա ուժերը, վորովհետև կամենի և Զինովի նման մարդիկ կուսակցությունն ամեն ոք չի ստեղծում: Մենք այդ հասկանում ենք: Մենք պահպանում եյինք այն, ինչ վոր կուսակցությունն է ստեղծել: Կուսակցությունն է ստեղծել այդ հեղինակությունը և մենք պահպանում ենք այդ հեղինակությունը: Դուք հարկավոր եք կուսակցությանը: Ուրեմն աշխատեցեք կուսակցության շարքերում: Յեվ յերբ դուք խոսում եք դժվարությունների մասին,—կրկնում եմ, հիշեցեք, վոր առաջնակարգ դժվարությունը, վորը շարունակ վլադիմիր Իլյին ընդդեմ է,—այդ Լենինյան կուսակցության պառակտումն է: Ուրեմն մի խաղաք դրա հետ (Կուկտըման վտանգն է: Սրանք դրա հետ չենք խաղում): Ահա վորն է հիմնական վտանգը: Յես այս ասում եմ, ընկեր Կուկլին, վորովհետև Լենինգրադի կազմակերպության մեջ «ձախ» թե է գոյացել, վորովհետև ընկ. Զինովին ուղեց մի քիչ խաղալ և սկսեց խաղալ կրակի հետ: Փրակցիոն կովի տրամաբանությունը մենք գիտենք վոչ պակաս, քան մի ուրիշ բայլչեիկ, ճերմակել ենք այդ գործի մեջ, մենք շատ լավ գիտենք այդ տրամաբանությունը: Առաջին շրջանում յերբ անվստա-

հոթյուն, շշուկներ և լուրեր եք սերմանում, դուք ստեղծում եք վարակիչ կարծիք. այն ժամանակ ստեղծվում են ձախ թևեր: Յեվ յերբ փորձ ե արվում առաջն առնել, — իսկ յես հավատացած եմ, վոր և՛ Կամենևը, և՛ Զինովը փորձել են Լենինգրադի կազմակերպության առաջն առնել, — արդեն վոչինչ դուրս չի գալիս:

Պետք ե կարողանանք հաղթահարել նախապաշարմունքները, և այն, ինչ վոր դուք սովորեցնում եյիք ընկ. Տրոցկուն, խորհուրդ եմ տալիս նույնն ընդունել ձեզ համար իբրև դաս (ծափահարություններ): Մենք ասում եյինք, վոր պետք ե կարողանալ ժամանակին խոստովանվել սխալները և զլուխ խոնարհել կուսակցության կամքի առաջ: Յեվ հենց այստեղ ել արեք այդ (Ադմկալից ծափահարություններ, վոր փոխվում են ովացիայի: Բոլորը վոսֆի յեն կանգնում):

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0185748

ԳԻՆՆ Ե 15 ԿՈՊ.